

Ján Smrek

Cválajúce dni

Obsah :

Cválajúce dni	3
December	3
Narodeniny	3
Zima	4
Vilage and City	4
Mladé dievča kaviarenské	5
Dievča v rozkvet	5
Balada noci májovej	5
Jarná pieseň	6
Mne dedinčanka stepilá	6
Balada o cynickom milovaní	6
Pieseň	6
Oblak	7
Pleso	7
Tahiti	8
Pieseň	8
Triumf	8
Babské leto	8
Pieseň	9
Október	9
Salome	9
Babička	10
Báseň o stavaní domu	10
Báseň o krásnej matke	10
Vývoj	11
Dievča od tlačárskeho stroja	11
Miss Ellén	12
Fabrika noci	12
Ešte raz kebych na svet prišiel	12
V prístavnej krčme	13

CVÁLAJÚCE DNI

Bujní žrebci, neosedlaní
— nezasiahne ich blesk —
ženú sa vpred,
ženú sa vpred,
kopyty rozbíjajú lebky
a nechávajú za sebou
dokaličené ľudské mŕtvolky.

Stepilí cowboyi
nad konské hrivy sklonení
sedia na pariach sa chrbtoch
a stískajú ich kolena
křčovite.
Hurrá, hurrá!
Z cesty nám!!
Pádime!
Nevidíte?

Krasojazdcov sú stá,
divákov milióny.
Tie stá však jazdia ponad dómy,
ponad parížsku Notre Dame
a preskakujú Oceán,
ženú sa krkolomným cvalom,
že nestihne ich ani Parom,
chcú prelietať
zo stálic na stálice,
presedať na Lucifera šiju,
vôbec: vtopiť sa v dáky fenomén,
možno: vo večnú energiu.

My mladí, jarí šarvanci,
ktorí sme život — svoju milú —
objali prvom pri tanci,
sme celým dúškom živí —
my sme tí jazdci diví!
Sedíme na paripách:
uháňajúcich dňoch,
a pevne držíme sa hrivy —
nič nevaďí, že niektorý
pri skoku ponad piliere
oceľového mosta
drží sa už len chvosta.

Nemôžeme znať, či nespádneme
a nezlomíme väz —
lež nechceme sa predsa vtopiť
v to driemajúce ľudské plemä,
v zakliaty živý les.

DECEMBER

Boh pokynul — a celé hodiny
začali anjelici
roztriasať nebies periny,
nimi sa zakrývali svätí.
My, keď sme vyšli na ulice,
zapáperili sme si šaty.

Lež baví nás to; lebo ved'
nevyhneme sa tomu.

Pozrime k lesom: jediného
nieto v nich zeleného stromu,
všetko je biele, bielučké,
ach,
ľal'a, i kostolný dach,
ba i veže,
a panenky, čo chodia po uliciach,
sú také svieže,
rty majú červené,
ani v máji,
a všetko ide peši,
temer nik na tramvaji.

I ženy, že sú pekné, znajú,
bo vidno, nenáhli sa,
keď svoju živú krásu
okolo seba rozdávali.
Nejednej hlávka ako ruža
je pripnutá na hrudi muža
a preto celá ulica
vyzerá
jak roztratená kytica.

Podvečer na námestí tichom
veľký je hluk,
ľudia sa smejú
a jedni druhých hrejú
očami, dychom.
Len na nábreží rieky
vidno stať kde-tu
dvoch a dvoch,
tí ukryli sa v šere noci,
či v svojich vlastných pohľadoch?

Nemýľme ich,
porozumenie pre nich majme,
šetrne, tíško ich obchádzajme.

Ved' medzi stromoradiem
vyšliapaná je cesta
a všetky domy mesta
otvárajú nám svoje brány.
Obloky žiaria a prekvitajú
a cez ich ľadové kvety
teplo k nám letí:
vidíme vystupovať paru
zo samovaru.

NARODENINY

Človek sa nikdy docela nenarodí,
nenarodí sa docela.
Ja dvadsaťpäť mám rokov
a cítim sa jak pacholiatko.
Ešte bych ruky vystrel: Matko!
lež ona dávno umrela.

Videl som more
i kus života.
Pocítil zlo
i čo je dobrota.
A dnes sa moje mladé srdce hlási:
niet viacej zla?
a niet viac slávy, ani lásky, ani krásy?

Ó, ľudských rokov dvadsaťpäť,
to neznamená nič,
keď človek nie je Herkulesom.
Treba mi prudko vyletieť
a krúžiť ako jastrabovi
nad začareným lesom!

Alebo vystriem plachty lode:
von, na široký oceán!
ten dáva krídla mornárovmu duchu,
potravu jeho ideám!
Pirátom budem, lúpežníkom mora,
s čapicou rudou, rudou košeľou,
v lavici kompas, v pravici
dýka holá.

Dnes ešte zobák nestvrdol mi,
ťažko mi rozbiť škrupinu,
lež viem: sa rodím,
kopem sem a tam,
chystajte kúpeľ, hostinu,
na čelo vavrín!

Dvadsaťpäť rokov mojich
je prvý mocný signál k behu
od hraníc Zeme Ohnivej
k hraniciam večitého snehu.
Ak nedosiahnem zemegule os,
radšej ma zhoďte
z hory Taygetos.

ZIMA

Zima vládne vokol nás,
hory ležia ako biele stíny.
Veselých žien počuť zvonný hlas,
ktoré idú v teplých odevoch.
Ty máš šaty ako z pavučiny.
Kde si zanechala rukavice?
Vieš, že ruka citlivejšia je
ako hebké líce?

Do úbohých tvojich topánočiek
vlhký sneh sa vplá.
Vieš, že nôžka citlivejšia je
ako odokrytá šija?

Prečo sa tak rdieš,
keď si obzerám ťa z každej strany?
Hej, môj pohľad pred zimou
ťa veľmi málo chráni!
Bez otca si, bez rodičov,
nie si mojou, nie si ničou,
ale krehkosť tvojho tielka,
opustenosť tvoja veľká,
to mi páli dušu!
Veľmi ľahko sa ti stane:
prídu oči nevolané
a ty riekneš, stáby v snách:
pod'ťe, pod'ťe, pod'ťe — ach,
odtrhnúť si ružu . . . !

VILLAGE AND CITY

Dedina — to je panna
po údolí zložená.
Nahladko má pričesané vlasy,

zapletené vo vrkoč
sedmorakej asi krásy,
silné kolená.

Jej čelo je
jak nezvírený povrch jazera —
človek len chodí kol nej, pozerá
a pomyslí si: sfinx.
Najľahšie zachytí ju maliar svojím štetcom
a jednoducho podpíše sa:
Ivan Žabota, pinx.

Lež mesto nie je pannou
a údolie mu nestačí.
Ono je kolosom
žijúcej hmoty a mäsa
a podvečer, keď strnie sa,
pohádkovo
rozožiar sa svetlami
a vlny života valia sa veselé
cez mosty, podľubia, tunele.

Čochvíľa v našom meste
začnú sa stavať mrakodrapy.
Architekti,
výborní, podnikaví chlapi,
do ruky vezmú kružidlo,
tri-štyri trojuholníky
a narysujú palác preveliký,
s nesčíselnými poschodiami,
s kaviarňou pre pánov a dámy,
kde bude tarok-klub pre politikov,
separé pre básnikov.

Nikto by sa dnes nepohoršil,
keby tak stavať začali
hoc babylonskú vežu.
Lebo dnes niemožnosť:
prístroje kvádre reží,
hrom a blesk vzdať musia poklonu
kostre zo železobetónu!
Dosiaľ sú ešte našou pýchou
prekrásne domy z rokoka.
Ach, okolo tých, tam vám plá
obrazotvornosť divoká!
Kamenná váza horí
na nádvorí
a arkády ti šepkajú,
že boli často svedkami
nesputnaného hurhaju,
že sedávali na nich panie,
nepoznajúce zmlovanie,
keď o ich srdcia zápolili
donchuaní a bohatieri.

Dnešné ženy
nie sú tak neprístupné —
všade sa s nimi voľne cítiš:
pri tenise i čaji,
lebo i na tramvaji.

V meste to stále vrie,
život tam prudko napred chváta,
je bohatý
na optimizmus strakatý,
ale i na dramató.

Askéza neúprimná
vychádza z módy,
nik neuteká do samoty,
nikto si nespomína
napríklad na svätého Antonína,
lebo je najlepšie
s ľuďmi žiť:
vtedy, keď plačú, plakať s nimi,
keď výskajú, si výsknuť s nimi,
bláznovstvá pášu, keď sú deťmi,
keď halucinujú jak nepríčetní,
keď múdri sú
i hlúpi ako teľce
a robiť s nimi kotrmelce!

Ach, radosť je to s nimi
teraz tak prostred zimy,
keď stúpaš na dlažbu jak na páperie
a keď s'á motýlici
dievčatá letia po ulici,
pokým im víchor-satyr
sukničky sebou berie,
že mnohá, bojujú s ním ako s diablom,
objať sa musí
s kandelábrum.

MLADÉ DIEVČA KAVIARENSKÉ

Z dediny musela si prísť
do mesta hurtu
práve
ku kaviarenskému pultu,
aby tu do očí každému bila
kypiaci tvoja krása,
dievčina milá!

Ramená tvoje sú
akoby krvou podbehnuté
a okúpané v mlieku.
Máš oči ešte veselé,
pozerajúce v dôvere
do našich mužských zrakov.
Budeš i o rok ešte takou?

Nechápeš teraz, čo ti vravím,
lebo i moje oči planú —
avšak ti radím:
vráť sa späť
v dediny svojej stranu!

Mesto je veľké priepadlisko
a jaro? — to je blízko!
Viem, jak to srdce zapučí,
akoby bolo krom —
lež veľmi ľahko zhorí
v nehodnom dákom náručí,
sťaby bol doňho udrel hrom!

DIEVČA V ROZKVETE

Niet pôvabnejšej veci na svete,
ako je dievča v rozkvetení!
To živé jaro, ktoré preniká
jak elektrické vlny,
tá štihlosť kokosovníka
a pohľad slnca plný,

dve biele sopky,
v ktorých láva vrie,
ktoré sa búria k nebezpečnej hre,
a zúbky dravčie,
zbrane divej mačky —
všetko to pôsobí,
že bys' k tomu šiel
raz výbojne, raz zase kolenačky,
chcel cítiť to vo svojom majetku,
hladkať to, chrániť,
baliť do hodvábu,
rozkošnú vraviť tomu poviedku,
brávať to sebou na jar k lesu,
cez leto k plesu,
ako kvet kamélie hrdý
pripínať si to k hrudi, —
spáliť to radšej v srdca plame,
prv, než to samé
uvädne.

BALADA NOCI MÁJOVEJ

Anča, Anča,
samé mlieko, samá krv:
daj si pozor, daj si pozor,
pozor daj!
zo všetkých strán číha, číha
noc i máj!
ťažkou vôňou dýcha
každý stromu puk
a ku tebe vzťahuje sa
dvanásť dračích rúk —

Anča, Anča,
samé mlieko, samá krv,
len ťa objať, len ťa zmačknuť,
ako guľu pomaranča —
kde si sa to zatárala?
Nevieš, že tu ohne blčia
od náručia do náručia
a že treba iba iskra,
abys' sama nimi vzplála?

Mäkká tráva, hebký moch,
mesiac zašiel poza mraky --- ---
Anču vábia čiesi zraky:
— Pod' si sadnúť, dievča krásne,
tráva čaká na nás dvoch!
Pozri, jak tá hviezda hasne
a jak tamtá zase planie —
táto značí umieranie
a tá druhá milovanie . . .

— Prestaň, šuhaj, prestaň, ój,
omamujú tvoje reči — r
uka tvoja roztopašne
v srdci mojom požiar zažne,
neodolám, neodolám,
Bože môj! — --- ---

Ale oči mládenca sú
zapálený stoh.
Anča, dievča,
načo si sem prišla?
Čo sa stalo, videl iba Boh . . .

JARNÁ PIESEŇ

Objímam Vesnu, krásavicu,
rozmarným, nežným pohľadom,
som navštívil jej vonný dom,
nesúc jej srdca polovicu.

Kto žiť chce, k nej nech so mnou chváta.
Pod', dievča čerešňových pier.
Život je veľký bohatier,
dá lásky nám, keď nedá zlata!

Jaro je samé milovanie,
hora je samé štebotanie,
srdce moje je fiala,
ju moja milá voňala.
Odtrhla si ho — krvácalo,
polúbila ho — zaplesalo,
jej dvoje rúk si ho za ňadrá vložilo,
srdce to na jej srdiečku ožilo.

Slávicí, spievajte nám
rozkošné pesničky jarné:
prekrásnu milú ja mám,
mladuškú dievča a švárne!

Hlavička jej zlatovlasá
k môjmu plecu nakláňa sa,
zrak jej v moje oči hľadí,
zrak jej moje oči hladí,
šepkajúc: milujem, milujem . . .
Ach, oči krásne, viem to, viem.
Preto som cele šťastný.
Myslím: život je krásny,
zelená hora, svieži les
je rovnou cestou do nebies.

MNE DEDINČANKA STEPILÁ

Mne dedinčanka stepilá
bezmála hlavu zmútila:
čižmičky, sukňa riasavá —
to dievča sa mi pozdáva!

Závidím tomu šuhaju,
ktorého rty jej bozkajú
a ktorý štíhle bôčky jej
objíma vôli po svojej.

Ba repcem osud na celý,
že cesty moje zavreli
predo mnou raj i pôvab ten,
v ňom žije vieska deň po deň.

Banujem, že som halenu
a strechu domu slamenú
zamenil a šiel v iný kraj,
kde obledol môj obličaj.

Keď chladný vietor jesene
horami u nás zastene,
ja k našim idem s túžbami,
by neboli mi neznámi.

Mne hrdosť v očiach plápolá,
keď vidím ten ľud dokola,

tie silné, zdravé nevesty
a devy plné prelesti.

Ja každú rád by ospievať
a každej rád by srdce dať,
však jednej dám ho? — to je boj! —
ja rád mám všetky, Bože môj!

BALADA O CYNICKOM MILOVANÍ

„Dobrá noc, môj milý — ale počuj:
neriekols' mi ešte svojho mena . . .“
— Meno moje? Načo ti to znáť?
Ja som predsa Muž a ty si Žena!

„Tys' muž, ja vraj žena . . . Ale počuj:
zajtra večer prídeš pre mňa zas?“
Eh, nač robíť plány na zajtrajšok.
Ako víchor letí drahý čas!

„Že čas beží, neviem . . . Ale počuj:
myslíš, že som veľmi nezhrešila?“
— Blázonko ty. Tam sa nehrešieva,
kde nás opanúva lásky sila!

„Ach, môj milý, som tak jaksí slabá,
zmučili ma tvoje ramená . . .“
Nič to, dievča. Si len dvadsaťročná,
budeš zase ako z kremeňa!

„Povedz, milý, ako sa to stalo,
že som ostala tak bezmocná?“
— Jaro vládlo, duša moja, jaro
a tá zradná doba polnočná!

„Ach, môj milý, pobozkaj ma ešte,
pohladkaj mi líce horúce!“
Dost' tých bozkov, dievča. Pamätaj si:
bozky veľmi idú na srdce!

„Zbohom tedy. Či ma odprevadíš?
Nezvyklá je táto hodina.“
Ach, nemožno, dievča. Mesiac svieti,
videli by, poznali by ma!

PIESEŇ

Pre očí tvojich drahocenný svit
hodno je žiť
nekonečne.
Nádherná moja milá,
ty si mi na srdce liek položila,
dala si môjmu životu
mladosti svojej teplotu.
Neviem, jak sa to stalo:
oko moje si
náhle ťa zamilovalo.
Už len tak bolo nám súdené,
ináč dni boli by studené,
márne by pučali agáty —
jaro sa musí nanosiť do srdc,
len tak nám celý svet pozláti.

Pozri,
moje dlane nie sú nešetné:
vynesiem na nich lásku tvoju

na slnce, na lúky,
pod jedle, pod buky,
celú ju obložím kvetami jarnými,
budem ju kolísať piesňami svojimi.

V hore sa ťahá kosodrevina
a machu je tu celé jazero;
ty, milá moja jedna jediná,
máš, prečo by ťa srdce bolelo?
Kde by sa smútok vzal?
Kde by sa smútok vzal?
Načo by život lhal?
— Mladosť zahynúť nedá!

Hľa, volá luh,
slnce spod oblakov ziera,
nad nami dobrý duch
perute rozprestiera,
k nám nakláňa sa breza,
nám patrí hudba lesa,
takí sme bohatí, bohatí!
a hoci poklady priehrástím rozdáваме,
ni jeden z nich sa nám nestratí.

Ach, hora, hora,
pred nami, za nami, dookola,
kto to tak nádherne vedie tvoj spev?
znie to jak z hrdiel tisícich diev
a tak nám do duší vniká
jak milosť preveliká.

Šťastní sme spoznali,
čo v tomto speve dýše,
že je to hudba večitá
srdc mladých zlatej ríše.

Ó zvuky sladké, nebeské,
mladistvé, svieže, jarné:
kolíšte si nás v náručí
sťa rieky vlny valné!

OBLAK

Keby sa diali zázraky,
mnohí by sme sa najradšej
popremieňali v oblaky.

Nádherne by to bolo:
z vreleho dychu
desaťtisícich panien
narodiť sa, čo oblak,
mäkší ich dievčích ramien
a potom lietat' v máji
po krásnom svete,
po našom kraji,
vyplávať z mračien vencov
a sadat' na tie panny
i na mládenčov,
poliat' ich vlahou,
aby vzrastali,
za žitím dravo šli, jak šakali,
hned' čo len vyhúpili sa z kolísky
krásnymi boli, stepilými,
srdcami čneli do výšky!

A ďalej, spúšťať drahé kvapky
a vlašit' nimi bez prestania

lúky a nivy rodné,
aby z nich vzišlo hodne
božieho požehnanja.
Aby, keď vyjde hospodár
na pole svoje pred svitaním,
dýchalo ono naňho
blažiacim dychom ranným,
aby si šťastne pozrel klasy,
ako si češú svoje zlaté vlasy,
a navracal sa s dobrou vôľou
ku žene svojej, k deťom,
že dobre je tu na domácej pôde
a netreba ísť šírym svetom.

Potom: byť takým oblakom
a nebyť pripnutaný,
mať voľnú cestu, bez hraníc
na štyri sveta strany.
Prihovárať sa k Pánu Bohu
a hladkať ľudí po tvári,
keď im ju vášeň rozpáli.
Zastaviť cestu tým, čo škodia
i čo sa zlými zdajú,
byť poduškou tým matkám, ktoré rodia
i ktoré pacholiatka pridávajú.
A príkladom byť bojujúcim mužom,
aby vždy mali vyšší cieľ,
aby zo životného šťastia
svoj vybojovali si diel.

A nakoniec: byť oblakom,
ktorý i môjho otca hrob
každý deň nežne porosí,
by aspoň tráva na ňom rástla,
keď ruže nik naň nenesí.
A potom sadnúť na záhradku,
kde milá moja kvety má,
a čakať ju tam každé ráno
so žiariacima očima.

PLESO

Plávajúce dievčatá
s rozpustenými vlasmi,
ťahajúcimi sa ako dlhé riasy
na hladine,
sú ako nymfy,
kúpajúce sa v skalísk stíne.

Mužskí, tí moderní, satyri,
hltavo hladia na víly.

Voda sa pení,
lúč slnka objíma sa s ňou
v roztúžení.

Tiel mladých lepé tvary
jazero v porfýr halí,
slnce ich z neho vyzlieka
a celá táto hra
je k sláve vzrastu človeka.

Tvár vodníková zelená
z rákosia večer vynorí
sa a krdeľ dievčat plaší:
huš! sušiť šije, kolená! huš!
pozapletať vlasy!

TAHITI

Raz pôjdem ja, syn severa,
navštíviť južné more,
zakotviť v kokosovej hore,
žiť z banánov i z lásky žien
bronzovosklých paží,
kúpať sa v slanom mori celý deň,
voňať dych vanílie od plantáží,
len v noci spomínať, jak Robinson,
na naučenia rozšafného otca
v chatrči domorodca.

Ráno sa zbúdzať tým, že čierna deva
tahitskú pieseň spieva
o láske ku bielemu mužovi.

Ó, čierne devy majú tváre sfingy
a v hĺbke svojich zrakov
divokosť rudých makov
i naivitu konvalinky.

Sever je taký studený,
flegmatický i v milovaní!
Zabudne iste na mňa
milienka moja dávna,
biela pani.

Na koralových ostrovoch
nájdem ja svoju slávu,
do lona slobody a ženy,
ktorá kvet tiary má vo vlasoch,
pochovám svoju hlavu.

Pokým ma sila neopustí,
užívať budem pôvaby
tej exotickéj zeme,
keď sa však vzbudí vo mne slabé
biele plemä,
sbohom dám svojej púti:
nech prídu ľudožrúti . . .

PIESEŇ

Chcel by byť takým radostným,
vieš,
že keby si mi nazrela
v hĺbinu srdca,
videla by si v ňom
maškarný ples.

Lebo som medzi tisícimi
poznal Ťa jednu jedinu,
som teda princom, ktorý slávi
sviatočnú svoju hodinu.

Zatváram svoje oči, som
oslnený tým prekvapením:
si takou krásnou!
Anjelom,
mnou predsa dosaženým.

Za všetky tvoje dary
čo by ti dal — krem radosti,
ktorá sa v mojom srdci zmieta,
ty, v penách morských zrodené
rozkošné zlatovlasé dieťa?

Hľa, tu je obchod kvetinársky:
kúpim ti ružu krvavú
za prvý tvoj bozk čistej lásky.

TRIUMF

Kto sa zrodil.
aby prachom zeme brodil,
nech!
V mojej duši veselost' a smiech!
Krídla mám a kto mi zabráni
nezľaknúť sa výšky poľany,
štitu hory, na nej večný sneh?

Viem ja dobre, že môj jasný zrak
prenikne i hmlou!
Človek som, nie stroskotanec, vrak,
celý svet je mojou nádejou!

Ó, ten svet!
milienka je moja, vonný kvet,
vždy mi prekvapenia prináša,
ducha môjho sebou unáša,
mladosť jeho večná živí ma,
objímať ho môžem očima,
môžem podmaniť ho,
poddáť sa mu,
zapáliť ho fakľou svojho plamu,
nájst' v ňom hĺbku,
nájst' i výšavu,
bojovať v ňom
o smrť, o slávu,
byť v ňom géniom, keď osud velí,
byť i červíkom, keď sám to chcem,
môžem oblietnuť ho celý-celý,
môžem ľahnúť v čiernu jeho zem.

V svojom šťastí, opojení
milujem, čo sa mi neprotiví:
mestá, rieky, ženy,
všetky sveta divy,
všetky krásy,
svoje plemeno i cudzie rasy.

Ó, plemeno moje plavovlasé,
nemáš dravčích zubov, pazúrov!
a preds' žilo si i budeš zase
a ja v tebe,
hoci nové vetry zavejú —
lebo máme v sebe žitia silu,
šťastia nádeju!

BABSKÉ LETO

Ó Zem!
dnes tvoja hlava
má nežný výzor dievčí:
jeseň ti vlasy stuhou popretkáva
a vencom zlatistým, jak bohyni,
ti čelo slávne venčí!

Kam podel sa
ten dávny symbol smútku,
čo chodil s večerami listopadu?
Veď miesto neho
jasného smiechu lejavicu prudkú
spúšťa dnes nebe
na les a na záhradu.

O vädnuých ľudí zarmútení
nechú ešte dumať mladé ženy,
ani muži,
bo hoc oprýchli už kriky ruží,
ešte vždy plod zvoní na jabloniach
i sa gúľa v roztúžených lonách.

Oči i srdcia naše
si posadali vökol na rubáše
utkané z oktöbrových hmiel
a hľadia dod'aleka,
odkiaľ sa prúdi rieka
po slnci lačných ľudských tiel.

Vidíme, ako sa hrnú
zástupy žien,
ktoré si šije odkryli
a svoje vrele pohľady
jak drahocenné poklady
v náručia mužov hodili,
sťaby bol májový deň.

PIESEŇ

Ó svete,
otvor svoje brány:
radostí köň je osedlaný!

Očerveneli hory
od páľčivého sinka
a líca mojej milej
od veľkej lásky.

Na hory hľadím ako na obrázky,
na moju milú ako na zázrak —
v jej krásnych očiach rudý planie mak,
že plameňom tým sa jej celé telo
dosť nebezpečne rozochvelo.

Má málo liet,
avšak už je z nej rozkvitnutý kvet
a jeho vonné lupene
sú teplou krvou sfarbené,
že keď ich dotknem žiznivými rty,
srdce mi rozosmeje sa,
jak keby bolo nesené
pod slnkom ožiarené nebesá.

Očerveneli hory,
ba sú skôr ako zo zlata —
sú ako tvár
i ako srdce
milujúceho dievčaťa.

OKTÓBER

Po jednej oktöbrovej noci
všetky nádhery zemegule
sa pochytili za ruky,
rozbehli sa
cez vršky, kopce, cez lúky
do parkov, záhrad, do lesa
a zvolali:
maliari sveta, spojte sa!

Piktori aktov, portretisti,
expres- a impresionisti,

kubisti
zobrali sebou všetky
farby, palety, štetky
a odhodlaní, veselí
vykročili
na plátna vziať tie nádhery.

Zastali na úbočí:
jas färb im slepil oči —
vydali víťazný ryk,
pretiahli rukou vlas svoj hustý
a vzali štetce medzi prsty.

V extáze zapláli im zraky
pri maľovaní hory,
keď nanášali štetcami
v duchu modernej svojej školy
veliké žlté fľaky.

Lež nádher výška závratná
nezostúpila na plátna.

Les nezaskvel sa majestátne
na biednom maliarovom plátne
a padajúce jeho zlato
snád',
až rozplače sa Listopad,
zapadne v blato.

Tesklivej irónie hlas
ozval sa z korún starých stromov:
maliari, chod'te domov! . . .

SALOME

V atmosfére dymu a vín tančila si,
ohybná ako prút,
rýchla jak elektrický prúd,
vzdušná jak plyn.

Na koho sa tvoje oči usmiali,
koho tvoje pohyby objali,
každý sa chvel,
akoby, krásou ranený,
zamdlieť chcel.

V kúte
sedel som nepohnute
ja, básnik, tichý mladý muž,
na teba hľadieť začal som
a na to všetko ostatné,
čím hýril celý dom,
som nedbal už.

Bola si hrdou.
V očiach si mala túhu.
Z úst kvapkal ti dážd' ruží
a formy tvojich údov
sa prelievali jedna v druhú.
Svietiaca tvoja plet'
núkala radosť môjmu zraku
a smútok mojej duši:
poznal som v tebe
o lúče sinka olúpený
v polárne kraje presadený
tropický kvet.

Dnes nieto pána,
čo by ti za tvoj tanec
dal hlavu Jochanána.
Dnes tí, čo z mäkkej pohovky
striechnu na rytmus tvojho tanca,
núkajú iba bankovky.

Lúto mi tvojej nádhere,
ktorá je pýchou sveta.
Bo tuším príde drak,
hrud' tvoju dievčiu, nevinnú
jak orechovú škrupinu
nemilosrdne rozčerí,
vyrve z nej srdce
a potom pošliape ťa.

Dost' pozde zbadáš,
že si sa stala ženou
o všetko okradenou,
že si všetkých i ničia.
Dnes?
hýriš, žiariš — potom
zaplačeš nad životom,
lež vlastné oči tvoje
dost' síz ti nedožičia.

Možno,
o dva-tri roky asi
uzriem ťa znova.
Z bývalej tvojej krásy
ostanú iba vlasy
a bude uvädnutá
pleť tvoja zamatová.
Samotná pôjdeš cestou
jak stín
a v твоjich očiach mihať sa bude hmlistá
atmosféra dymu a vín.

BABIČKA

V lesku strieborných svojich vláskov
babička je opravdivou kráskou.
Je štíhla, vysoká,
dôstojná,
usmievavá a pokojná.

Má vnúcatá.
Je pyšná na to.
A keď sa nad ne skláňa,
farba ich vlasov kontrastuje spolu:
striebro a zlato.

Keď som bol malý,
syn susedného dvora,
často i ku mne dobrou, milou bola
i láskala ma koláčkom,
pečeným na smotane;
však stratil som sa,
i roky zutekali
a ona dnes
už nevolá ma synáčkom,
lež hovorí mi: pane.

Možno, tak sa to sluší.
Lež rád by som jej vyznal,
že ostal som len dieťaťom
vo svojej duši.

BÁSEŇ O STAVANÍ DOMU

Ako deti,
na stavanie domov
novučkých, nových,
tri, štyri, päť i šesťposchodových,
hrajú sa ľudia.
Červených tehál nazvážajú,
popritom vápno, piesok a štrk,
na pomoc pozvú sto bratských rúk
a potom zázrak vyčkávajú.
Ruky — tie vykopú na kraji ulice
jamu pre studené pivnice,
bývanie pre sudy na víno;
potom sa s tehľami začnú hrať domino.
A to bavenie s pieskom!
Mäkký je st'aby krupica,
farby jak škoric,
na slnci jagá sa matovým leskom.

Stavanie domu je poézia:
dievčatá tvrdých dlaní,
červené, otužilé,
primitívnych milovaní
a mladí murárski robotníci
veselo chodia po ulici
a veľkým pánom do očí sa smejú.
Myslia si: boli by paloty
bez našej vôle a roboty?
Keby sme ako roje mravcov
z dedín sem do mesta nepribehli,
nevzali do rúk tehly?

Murár šedivých vlasov
s hrdosťou tvorcu
stojí na vysokom lešení,
na nové paláce, vynikajúce krásou,
pozerá v uspokojení,
akoby svoje na deti.
Každú tú stenu,
rukami jeho vykúzenú,
krst jeho potu posväť.

Murári, stavitelia
konajú divy,
lebo sú ľudia
trpezliví.

BÁSEŇ O KRÁSNEJ MATKE

Prekrásna matka!
Hoc sú už jej vlasy
strieborne lesklé,
predsa jej však nebudlo z krásy,
bo svetu dala
krásnu dcéru.

A svet sa díva na obe
a kochá sa v ich podobe.

Akou je dcéra dnes,
jej matka bola niekedy,
upomínajúc na kvety —
a aká je dnes matka vznešená,
takou sa niekedy dcéra stane.

Medzi nimi
je všetko čudne zharmonizované.

Matka má oči ako uhoľ
a sú to oči dcérine.
Tie hladia s ohňom na človeka
a tamtie krotko, nevinne.
Jedny z nich velia: poľúb pery
osemnásťročnej dcéry
a druhé: klákní pred matkou
a bav ju žitia pohádkou!

Ó, oči dcéry, oči matky,
ktoré ste drahšie človeku?
Jedna ich nosí ku bielemu,
k čiernemu druhá obleku.
Môž' milovať však v dcére matku
a obom vravieť o šťastí,
hovoriť jednej: svätá ste mi,
tej druhej: moja, moja, ty!

Musí sa riecť i smútočné to:
nebude matky kedysi!
Však v dcére budú zachované
jej drahocenné obrisy.
Uteká život ako rieka,
z dcéry sa matka stane raz
a po rokoch sa zopakuje
metamorfóza krás.

VÝVOJ

Keď som ju videl prvý raz,
ešte sa rdela
a spod jej oka rias
šibalstva plameň blkal.
Ale to bolo v harmónii
so sviežosťou jej tela.
V horúcich nociach nad jej lôžkom
lietali rudé motýle
a oči sa jej zatvárali
fantáziami opilé.

A život rýchlo letí
dni pádia ako tátoše.
Kto krásnym je a mladým,
ten užije i rozkoše!

X

Prevalili sa mesiace
ponad mestá a ponad hlavy.
Postava prešla popri mne.
Kde som už zrel ten vrkoč plavý?

Umelá červeň na perách
a okolo úst oblúk čudný.
Hej, preds' ťa, dievča, poznávam!
Mnoho sa túlaš medzi ľuďmi!

Niekdy sú lepšie vlahé lesy
než vlahé štvrte miest.
Samota síce srdce desí,
lež nepožiadá česť.

X

Ale čas letí ďalej.
Človeka život v kliešťach drží.
Mužskí sa boria v borbe neskonalej
a ženy žijú život ruží.

Ktože to prešiel popri mne?
Kde som už zrel ten vrkoč plavý?
Kam podel sa ten oka lesk,
to pružné telo, plné šťavy?

Je ako mŕtva.
Nezná ma.
A sama nemá mena.
Ožije, až sa spustí tma.
Vrak, stroskotanec.
Žena.

DIEVČA OD TLAČIARSKÉHO STROJA

Tým si mi milšia,
zlatá moja,
dievča od tlačiarkeho stroja,
že jemnú tvár máš,
múdre oči,
nádherné vlasy vo vrkoči,
pekne urastlé údy —
lež tvoja dlaň
že prezradzuje život tvrdý,
bo hovorí:
že každý deň, čo sa len zazorí,
ty už vstávaš,
sukienku spešne obliekavaš
a potom náhliš
— už či zo stromov padá list
alebo kvitnú kvety jarné —
do čiernej kníhtlačiarne.

Ten starý stroj,
čo vŕzga denne,
od rána do večera,
okráda roky tvoje cenné,
pôvaby tvojho tela;
vôňa farby a terpentínu
blaží ťa miesto fialy,
že túžiš, aby lampy mesta
čím skorej sa ti usmiali.

Do tvojich očí nazrel som
— a také boli vážne! —
— lež odvetili pohľadom
a zablysko sa v nich.
Do stroja papier vložila si
a s nehou si naň hľadela —
ved' v čomsi blízki sme si asi:
tys' od stroja, ja od pera.

Ach, ja to svoje pero
namočím v krvi rudej
vlastného srdca,
abych ním krásu velebil
postavy tvojej hrdej
a tvrdých tvojich dlaní!
Do stroja príde pieseň tá
mladého tvojho života
a ty ju iste zbadáš.
Na papier, ktorý pre ňu vkladáš,

vykotúľa sa z tvojho oka
slzička ako perla.

MISS ELLÉN

Obchodníci mladost'ou a krásou
kriedu vzali
a na tabuľu vývesnú
pod podobizeň čudesnú
pôvabné meno napísali:
Miss Ellén.

Prišla odkiaľsi z mesta Viedne
tak polodecko, položená
a že ju Pánboh krásnou stvoril,
zriekla sa svojho otcovského mena.
Stala sa z nej len
Miss Ellén.

Možno sa voláš Margarétou,
Máriou, Katarínou,
lež tu už nie si dcérkou matky,
tu budeš cele inou.

O jedenástej hodine
preoblečú ťa do hodvábu
a budeš tančiť,
tančiť, ach,
pri muzike a pri lampách
pred polnocou i po polnoci.
Si zvodnou dost' pre mužské oči,
ktoré sa prišli pást'.

Vykúziš na rty svoje slasť,
akobys' tomu rada bola,
že tvoju sviežu krásu vidia
a že jej vôňu dýšu
tí, ktorí sedia dookola
v pohovkách z plyšu.

Možno, žeš' ešte naivnou
a čakáš od života mnoho.
Máš ešte plno v hlávke snov
a staviaš zámky z toho.
Mne stačí však sa pozrieť na tie iné,
na tvoje kolegyne,
dievka malá,
bych súdiť mohol tvoju matku,
že ťa sem priviesť neváhala,
abys' sa stala
Miss Ellénou,
tak polopannou,
položenou.

Ach, tvoje tmavé oči,
oválne ako mandle,
sú také detské!
Škoda ich pre tie vášne svetské,
škoda ich pre žida,
aby z nich robil svoje handlé!

Ako ťa mu len vyrvať,
Mária či Margaréta,
aby si neuvädla,
aby si sviežou ostala
pre potešenie moje,
pre radosť sveta,

úbohá Ellén,
malička Margaréta!

Pozdravuj matku,
ktorá oddala ťa,
pokým si bola dcérka Mária,
za jeden mešec zlata
do chlpatých rúk impresária!

FABRIKA V NOCI

Obloky primitívne
zažiaria v noci prepodivne,
celé to osvetlené krídlo
fabriky
vyzerá ako cárske sídlo,
v ktorom panuje robotník,
cár,
Peter Veliký.

Nazri len do jeho komnaty,
aký je mocný a bohatý!
S tvárou vážnou a bledou
oceľou vládne, platinou, meďou,
mohutné železné mašiny
vypúšť'a na šire roviny,
vždy stavia, stavia
do radu
železnú čiernu armádu
do služieb blížnych.

V diaľke noci
jagá sa jeho palota,
plná intenzívneho života.
Kominov fabrických les
oznamuje:
dnes bude u nás ples!
hudba remeňov, kolies a sirén
zaznie priestorom sály,
do ktorej vrhá svoje žiary
elektrina a acetylén!

Prídite na ples, diváci!
Robotník bude pri práci
a hudba, tá mu bude hrať:
„Pozdravujem ťa nastokrát!“
Ó! — — — — —

EŠTE RAZ KEBYCH NA SVET PRIŠIEL

Ešte raz kebych na svet prišiel,
stal by som sa len inžinierom,
robil bych plány pre veľmesto,
ulice staval každým smerom.
Nie domky k zemi pričupené,
lež mramorové paloty —
z toho byť musí väčšia radosť
jak z hocijakej roboty!

Ešte raz kebych na svet prišiel,
už by som veršom pokoj dal,
robil bych veci osožnejšie:
fabriky by som zakladal!
Na každý komin stometrový
rádio by som pripevnil,
aby sa hukot strojov niesol
do sveta na tisíce míl!

Ešte raz kebych na svet prišiel,
bol by som žiakom veľmi pilným,
bych mohol neskôr zuby ceriť
proti múdrym a neomylným!
Potom bych sa stal veľkým pánom
a chodil v aute, na koči.
Dnes — chodím len tak, dínom-dánom,
hvízdam si marše polnoci.

Ešte raz kebych na svet prišiel,
poprosil by som bociana,
aby ma zložil v takom dome,
kde žerú-pijú do rána!
Lebo dnes trčia zo mňa kosti,
s bledými chodím lícami.
Čo platia moje ľudské cnosti,
keď z očí žiadosť dýcha mi?

Ešte raz kebych na svet prišiel,
chcel bych byť aspoň dvojčaťom.
Tak by som rástol so sestričkou,
so zlatovlasým dievčaťom!
Dnes k žene zriedka dostanem sa,
bo všetky majú divný vkus:
do duše nikdy nepozrú sa —
monokl chvália, zeme kus!

Ešte raz kebych na svet prišiel,
nuž tedy aspoň v Paríži!
Rodisko moje dnešné hockto
oklebetí a poníži!
Mlyn môjho deda slamou krytý
a hnilé má už kolesá —
nik sa už nad ním nezmiluje,
len jedným hromom nebesá!

Ešte raz kebych na svet prišiel,
mornárom bol bych na lodi:
deň a noc lietal oceánom,
s vetrami robil závody!
Bo u nás tak sa ťažko dýcha,
sú úzke naše pomery,
mnoho je u nás ospalosti
a v šťastie nikto neverí.

Ešte raz kebych na svet prišiel,
niesol bych srdce na dlani,
ostal bych deckom celý život,
láskavou rukou hladkaný.
Dnes — ako Noe z bárky — veším
do diaľky svoje oči hladné:
kedy už verný holub šťastia
priletí a mne na dlaň sadne.

V PRÍSTAVNEJ KRČME

Možno, že zajtra,
snáď už dnes
sadneme na loď:
nes nás, nes!
len cítime, že vôkol našich hláv
podúvajú už vetry.
Čoskoro vám už zbohom dáme,
rodina, bratia, sestry!

Keby ste znali, čo je to,
keď srdce búri ako vulkán,

nezdržovali by ste nás!
Ach, život tak je nedečakavý,
unáša sebou čas!

Mesto je tiché.
Mesto drieme.
Málo je lásky —
odídeme!

My predsa nesmieme sa báť,
že niekde budeme sa musieť
po krčmách túliť ako psi
a že snáď kopnú do nás
opití námorníci!
Človek má zuby — zatne nimi,
človek má päsť — zdvihne ich!
Pokora nie je našou cnosťou
a vzorom naším nie je mních!

Dívajte sa nám do tváří
a nedivte sa, že v nich smútku niet.
Pred nami víno v pohári
a to vie rozochvieť!
So smútkom v duši kto by si
na veľký trúfal plán?
Vtedy, keď úsmev drží v dlani,
vtedy je človek pán!

Dievčiny v našich dedinách
rumenné majú líca,
lež láska ženy nestačí,
keď nie je ako Ivica!
My chceme užiť šťastia
s omnoho väčším rozmachom —
nám srdcia tak sa trepcú
jak prápor v daždi nad dachom!

A ľudia v našich mestách
na nohách nosia olovo,
ich city ťažkopádne sú,
nepália, nebičujú!
Ej, hore kotvu!

— Hotovo!

A dujú vetry?

— Dujú!